

«Estar-hi» fins a «ésser-ne» fora

JAUME VALLCORBA I ROCOSA

En una oració com *Estigueren a la presó fins que en van ser fora*, ens trobem que a l'entorn del mot *fins* hi ha el verb *estar* (*estigueren*) i el verb *ésser* (*van ser*). Cal, però, adonar-se que amb *estigueren* expressem una durada d'estada a la presó, la qual durada és limitada pel moment de sortir-ne, moment que és expressat amb el verb *ésser* dient: *en van ser fora*.

Bé, doncs, aquest joc de "estar fins", durada temporal anterior al *fins*, amb *estar*, i diferentment, "fins a ser", expressant un fet posterior a *fins*, amb *ésser*, apareix així en tota la història del parlar dels catalans.

Ara bé, difícilment trobarem textos en què *ésser*, *fins* i *estar* compareguin en una mateixa frase. Però, quan surt l'un verb o l'altre al voltant de *fins*, es compleix la diferència que hem explicat. Exemples:

De la *Crònica* de Ramon Muntaner (segle XIV), edició d'Editorial Barcino:

E el senyor rei d'Aragó acompanyà'l tro que [fins que] fo fora de son regne (p. 37).

Llavors, vós, senyor, entrarets; e no pensarets d'aturar tro que siats sobre la ciutat de Múrcia (p. 39).

E en cascu lloc ell estava tro que l'havia tallat [tallat = perjudicat la vegetació] (p. 38).

De la *Crònica* del rei Jaume I o *Libre dels feyts* (segle XIII i entrada del XIV), en l'edició de la Barcino:

E venien trotant e de galop aiant com podien; e mostraren-nos-los e no els conequem tro que foren [fins que van ser] al port de Pertusa (ll. 76).

E era en una cava, e deia que null temps [mai] no n'eixiria tro que la vila fos presa (ll. 70).

Que los embarrerassen, e que no se'n poguessen eixir tro nós hi fóssem (ll. 110).

E aquell dia fom-hi nós, e estiguem aquí entró [fins] a entrada de setembre (ll. 16).

Ramon Llull, *Llibre de Evast e Blanquerna*. Barcino, vol. I (segle XIII):

Tro [fins] al sol eixit estec [estigué] Blanquerna en oració (p. 206). *Estigué en oració fins... E tro hora de hora nona ell estec en aquest pensament* (p. 286).

Una vegada més comprovem que *estar* significa "passar una quantitat limitada de temps en un lloc o en una condició"; en aquests casos, limitada per *fins*.

Exemples del llibre *Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII*, Curial Ed. (actualitzo l'ortografia de les frases transcrites):

Estigueren a la vila de Manlleu fins lo dia de Santa Tecla (p. 77).

I no fou així, ans bé prengueren la volta de Puigcerdà, a on estigueren fins als últims d'octubre (p. 80).

Estigueren així del dilluns fins lo divendres (p. 87).

Han fet capità lo hereu Conill de Roda, i està fins lo dia d'avui de guarnició a la vila de Sant Pere (p. 92).

Tots els exemples anteriors són estades que acaben en el moment que determina el mot *fins*.

També vérem los castells prop de l'Hospitalet que cremaven cases i s'anaren retirant fins que foren a Tarragona (p. 61).

A les dues hores de la nit deixaren lo siti i se'n tor-

naren molt estordits fins que foren a Vic (p. 92).

Mai los francesos no saberen cosa alguna fins que foren a Sant Feliu de Pallarols (p. 94).

Adonem-nos que amb el mot *fins* introdueixen el fet que succeeix en aquell moment: l'arribada a (ésser a) Tarragona, o a Vic, o a Sant Feliu, en els exemples anteriors.

De l'obra *Estudis* d'Enric de Fuentes, de 1899:

• Amb *estar*. L'estada d'algú en un lloc, que acaba amb un *fins que*:

I als vespres s'estava a la cuina fins que sa mare anava a buscar-la per dur-la al lli (p. 190).

–Les veurà molt de temps per Barcelona? –S'hi estaran fins que un hivern s'hagin de posar, apedaçats, els mateixos vestits que duien l'altre (p. 208).

• Fet posterior al *fins* amb el verb *ésser*:

No goso a fer soroll per por que la menuda em senti: em veuràs que camino de puntetes i no encenc el llum fins que sóc al quarto (p. 118).

Cada nit de funció ell va seguir-los de lluny, i a l'arribar a la cantonada es quedava plantat fins que ja eren a casa seva (p. 217).

Esperem que aquestes transcripcions hagin deixat ben aclarit l'ús i el significat de *ésser* i de *estar*, en les frases, al voltant de *fins*. Adonem-nos també que hem posat exemples antics, del segle XIII, uns altres de final del XIX, i encara alguns més d'èpoques d'entremig. L'ús que hem descrit es manté, doncs, des del començament del català fins ben a prop dels nostres dies. ♦

Arxiu Llengua Nacional